بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

دستورالعمل معاملات بازار ارز تجاری

مرکز مبادله ارز و طلای ایران

نسخه اصلاح شده

۱۴۰۴/۰۵/۱۵

باسمه تعالی

«دستورالعمل معاملات بازار ارز تجاری مرکز مبادله ارز و طلای ایران»

در راستای اجرای جزء (۱۰) بند (ب) ماده (۴)، بند (الف) ماده (۴۴) قانون بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران و جزء (۲) بند (الف) ماده (۱۱) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت مصوب ۱۴۰۳/۰۴/۱۸، «دستورالعمل معاملات بازار ارز تجاری مرکز مبادله ارز و طلای ایران» به شرح زیر تصویب می‌گردد.

بخش اول) تعاریف و کلیات

ماده ۱) اصطلاحات و واژگان به‌کار رفته در این دستورالعمل دارای معانی مشروح زیر است:

۱) **بانک مرکزی:** بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران؛

۲) **مرکز مبادله:** شرکت مرکز مبادله ارز و طلای ایران (سهامی خاص)؛

۳) **مؤسسه اعتباری:** بانک و مؤسسه اعتباری غیربانکی که دارای اجازه‌نامه عملیات ارزی از بانک مرکزی یا دارای مجوز خاص از بانک مرکزی است؛

۴) **متقاضی فروش**: شامل دو گروه متقاضی فروش گروه اول و متقاضی فروش گروه دوم است؛

۵) **متقاضی فروش گروه اول**: بانک مرکزی ومتقاضی فروش غیر از گروه دوم که به تشخیص بانک مرکزی و حسب این دستورالعمل واجد صلاحیت فروش ارز هستند؛

۶) **متقاضی فروش گروه دوم**: بانک مرکزی و صادرکنندگان خرد موضوع جزء (۲) بند (الف) ماده (۱۱) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت که توسط هیأت وزیران تعیین می‌شوند، سرمایه‌گذار خارجی و سایر صادرکنندگان و اشخاصی که به تشخیص بانک مرکزی واجد صلاحیت فروش ارز هستند؛

۷) **متقاضی خرید**: شامل دو گروه متقاضی خرید گروه اول و متقاضی خرید گروه دوم است؛

۸) **متقاضی خرید گروه اول**: بانک مرکزی، واردکننده و سایر اشخاصی که حسب مقررات ارزی بانک مرکزی و این دستورالعمل واجد صلاحیت خرید ارز بوده و دارای تخصیص معتبر از محل تأمین ارز مرکز مبادله ارز و طلا گروه اول هستند؛

۹) **متقاضی خرید گروه دوم**: بانک مرکزی و واردکنندگانی که با تأیید وزارت صنعت، معدن و تجارت واجد صلاحیت خرید ارز بوده و دارای تخصیص معتبر از محل تأمین ارز مرکز مبادله ارز و طلا گروه دوم هستند؛

۱۰) **معامله غیرمستقیم:** معامله ارزی فیمابین متقاضی خرید و فروش به شرح بخش دوم این دستورالعمل؛

۱۱) **معامله مستقیم:** معامله ارزی فیمابین متقاضی خرید و فروش گروه دوم به شرح بخش سوم این دستورالعمل؛

۱۲) **اضافه ارزش:** مبلغ ریالی که متقاضی خرید و فروش گروه دوم به منظور تحقق معامله حاضر به پرداخت و دریافت آن علاوه بر نرخ هر واحد ارز هستند.

۱۳) **سامانه:** سامانه‌ی معاملاتی ارز تجاری مرکز مبادله؛

۱۴) **جلسه معاملاتی:** بازه زمانی در روز است که سفارش‌گذاری و تطابق سفارش‌ها در آن انجام می‌شوند؛

۱۵) **نماد معاملاتی:** مشخصات ارز مورد معامله؛

۱۶) **مجوز:** درخواست خرید/فروش ثبت شده در سامانه توسط متقاضی/ مؤسسه اعتباری.

۱۷) **سفارش:** سفارش خرید/فروش ثبت شده در هسته معاملات سامانه.

۱۸) **زمان تحقق معامله:** زمانی است که سفارش خرید با یک یا چند سفارش فروش منطبق و معامله منعقد می‌شود.

۱۹) **پایاپای:** فرآیندی است که در نتیجه آن، خالص عملیات خرید و فروش ارز هر مؤسسه اعتباری به صورت بدهکار یا بستانکار مشخص می‌شود.

۲۰) **حساب واسط:** حساب مرکز مبادله است که جهت تسویه ریالی مبلغ و کارمزد معاملات موضوع این دستورالعمل استفاده می‌شود.

ماده ۲) واردکنندگان دارای مجوز معتبر از محل تأمین "مرکز مبادله ارز و طلا گروه اول و گروه دوم" باید به عنوان متقاضی خرید از طریق مؤسسه اعتباری در بستر مرکز مبادله اقدام به تأمین ارز نمایند.

ماده ۳) صادرکنندگان، سرمایه‌گذاران خارجی، دارندگان ارزهای قابل عرضه تحت سرفصل‌های فروش ارز از محل مازاد پروانه صادراتی، پیش‌دریافت ارزی و سایر سرفصل‌های مورد تأیید بانک مرکزی در چارچوب مقررات ناظر بر برگشت ارز حاصل از صادرات و سایر مقررات مرتبط، می‌توانند به عنوان متقاضی فروش، از طریق مؤسسه اعتباری، ارز خود را در بستر مرکز مبادله به فروش رسانند.

ماده ۴) بانک مرکزی می‌تواند در سامانه به صورت مستقیم یا غیرمستقیم (از طریق مؤسسه اعتباری) به عنوان متقاضی خرید یا متقاضی فروش اقدام به خرید و فروش ارز نماید.

ماده ۵) مؤسسه اعتباری به عنوان کارگزار متقاضی خرید و متقاضی فروش می‌تواند در سامانه اقدام به خرید و فروش ارز نماید.

بخش دوم) معاملات غیرمستقیم

فصل اول) وظایف و تعهدات

ماده ۶) مؤسسه اعتباری طبق ضوابط بانک مرکزی حداکثر به میزان «مانده ارز تحویل‌شده به خود» توسط متقاضی فروش، تحت نماد مندرج در سامانه، مجاز به سفارش‌گذاری برای فروش است.

ماده ۷) سقف سفارش‌گذاری برای خرید ارز تا سقف «مانده مجوز خرید صادر شده توسط بانک مرکزی به‌علاوه کارمزدهای ارزی متعلقه» مشروط به تأمین ریال آن در کیف پول ریالی مؤسسه اعتباری است. برای متقاضیان خرید گروه دوم علاوه بر تأمین ریال مذکور، تأمین ریال اضافه ارزش در کیف پول ریالی مؤسسه اعتباری لازم است.

ماده ۸) متقاضی خرید مکلف است پس از وصول حواله ارزی توسط ذی‌نفع نهایی، دریافت ارز را طی ۲۴ ساعت کاری ثبت و تأیید نماید.

ماده ۹) مؤسسه اعتباری با اخذ مجوز فروش ارز در سامانه موجود بودن ارز را ضمانت نموده و در صورت تطابق سفارش فروش، متعهد به کارسازی ارز موضوع معامله است. تمامی مسئولیت‌های ناشی از مغایرت، عدم موجودی ارز به میزان اعلامی و عدم کارسازی ارز برعهده مؤسسه اعتباری است.

ماده ۱۰) مؤسسه اعتباری متقاضی خرید مکلف است امکان انتقال ارز به حساب ذینفع نهایی را تا پیش از سفارش‌گذاری، بررسی و حصول اطمینان نماید. سفارش‌گذاری در سامانه به منزله تأیید و احراز شرایط کارسازی حواله ارزی موضوع معامله تلقی شده و مؤسسه اعتباری متقاضی خرید متعهد به کارسازی وجه به ذینفع نهایی است.

ماده ۱۱) مؤسسه اعتباری موظف است پس از کارسازی حواله ارزی موضوع معامله، پرداخت وجه را ظرف ۲۴ ساعت کاری ثبت و اعلام نماید.

فصل دوم) فرآیند معامله

ماده ۱۲) معاملات با رعایت ضوابط این دستورالعمل، از طریق سامانه انجام و سفارش‌گذاری در هر نماد معاملاتی صرفاً در دامنه مجاز نوسان قیمت ارز و میزان اضافه ارزش انجام می‌شود.

ماده ۱۳) مؤسسه اعتباری مجاز است تا سقف مانده مجوز فروش در سامانه اقدام به سفارش‌گذاری برای فروش نماید. پس از سفارش‌گذاری، معادل ارز سفارش از مجوز تا پایان جلسه معاملاتی مسدود می‌شود.

ماده ۱۴) مؤسسه اعتباری موظف است پیش از سفارش‌گذاری برای خرید در سامانه، معادل ریالی ارزش معامله بر اساس قیمت سفارش هر نماد معاملاتی، کارمزدهای متعلقه و اضافه ارزش را در کیف پول ریالی خود تأمین یا در حساب وکالتی مسدود نماید. پس از سفارش‌گذاری، وجه مذکور در کیف پول ریالی مؤسسه اعتباری تا پایان جلسه معاملاتی مسدود می‌شود.

ماده ۱۵) لغو سفارش صرفاً تا پیش از پایان مهلت سفارش‌گذاری امکان‌پذیر است.

ماده ۱۶) الگو و نحوه تطابق سفارش‌ها براساس شیوه‌نامه‌ای که به تصویب کمیسیون ارز می‌رسد، انجام می‌شود.

فصل سوم) پایاپای و تسویه

ماده ۱۷) مرکز مبادله، اطلاعات معامله را پس از تطابق سفارش‌ها در اختیار مؤسسه اعتباری قرار می‌دهد.

ماده ۱۸) در صورت تطابق سفارش و تحقق معامله، وجه ریالی مسدود شده در کیف پول ریالی مؤسسه اعتباری پس از کسر کارمزدهای ریالی تعیین شده به حساب متقاضی فروش منتقل می‌شود.

ماده ۱۹) اتاق پایاپای نسبت به محاسبه و پایاپای سازی تعهدات ارزی متقابل مؤسسات اعتباری نسبت به یکدیگر اقدام می‌نماید و مراتب را جهت تسویه و کارسازی به مؤسسات اعتباری اعلام می‌کند. در این صورت کیف ارزی معاملات مؤسسه اعتباری در اتاق پایاپای به میزان وجه معامله، بدهکار یا بستانکار می‌شود.

ماده ۲۰) درصورت بدهکاری مؤسسه اعتباری بر اساس عملیات اتاق پایاپای، آن مؤسسه موظف است حداکثر ظرف مدت ده (۱۰) روز کاری پس از روز پایاپای، مبلغ ارز را بر اساس توافق طرفین به حساب اعلامی مؤسسه اعتباری متقاضی خرید کارسازی (منظور از کارسازی، صدور دستور پرداخت است.) نموده و ظرف مدت ۲۴ ساعت کاری در سامانه درج نماید. مؤسسه اعتباری متقاضی خرید نیز موظف است دریافت ارز را ظرف مدت ۲۴ ساعت کاری تأیید/رد نماید.

تبصره) مسئولیت کلیه تبعات ناشی از عدم اعتبار حساب مقصد معرفی شده برعهده مؤسسه اعتباری متقاضی خرید است.

ماده ۲۱) مؤسسه اعتباری متقاضی خرید موظف است حداکثر ظرف مدت ده (۱۰) روز کاری از زمان تحقق معامله نسبت به کارسازی مبلغ حواله به حساب معرفی شده توسط متقاضی خرید اقدام نماید و از زمان کارسازی تا ۲۴ ساعت کاری پس از آن در سامانه ثبت و اعلام نماید. درصورتی‌که مبلغ تأمین ارز ناشی از نتیجه پایاپای به عهده سایر مؤسسات اعتباری باشد، مدت کارسازی مزبور حداکثر بیست (۲۰) روز کاری از زمان تحقق معامله خواهد بود.

تبصره) مؤسسات اعتباری مکلفند ضمن تأیید و امضای توافق‌نامه با مرکز مبادله، هرگونه اختیار و اجازه لازم را در خصوص موضوع این ماده به مرکز مبادله اعطاء نمایند.

ماده ۲۲) سازوکار پایاپای براساس شیوه‌نامه‌ای که به تصویب کمیسیون ارز می‌رسد، انجام می‌شود.

بخش سوم) معاملات مستقیم

فصل اول) فرآیند انجام معامله

ماده ۲۳) متقاضی فروش گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی فروش گروه دوم نسبت به ثبت مجوز فروش ارز در سامانه اقدام می‌نماید.

ماده ۲۴) متقاضی خرید گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی خرید گروه دوم، اقدام به ثبت مجوز خرید ارز در سامانه می‌نماید.

ماده ۲۵) متقاضی خرید گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی خرید گروه دوم، موظف است پیش از سفارش‌گذاری برای خرید در سامانه، ارزش معامله مشتمل بر ارزش سفارش ارز در هر نماد معاملاتی، اضافه ارزش و کارمزد ریالی مربوطه را در کیف پول ریالی خود نزد مرکز مبادله تأمین نماید. پس از سفارش‌گذاری، وجه مذکور در کیف پول ریالی تا زمان تأیید دریافت ارز توسط متقاضی خرید گروه دوم مسدود می‌شود.

ماده ۲۶) متقاضی خرید گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی خرید گروه دوم، نسبت به سفارش‌گذاری، در سامانه اقدام می‌نماید. در زمان سفارش‌گذاری باید شماره مجوز متقاضی فروش گروه دوم را ثبت نماید.

ماده ۲۷) متقاضی فروش گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی فروش گروه دوم با مشاهده سفارش متقاضی خرید گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی خرید گروه دوم، با قبول شرایط درج شده توسط متقاضی خرید گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی خرید گروه دوم، نسبت به تأیید آن اقدام می‌نماید.

ماده ۲۸) متقاضی فروش گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی فروش گروه دوم با مشاهده اطلاعات سفارش ثبت‌شده ازجمله مبلغ ارز، نرخ ارز و اضافه ارزش، نسبت به تأیید سفارش اقدام می‌نماید. در پایان نشست معاملاتی، معامله تحقق می‌یابد.

فصل دوم) تسویه

ماده ۲۹) بعد از تحقق معامله، متقاضی فروش گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی فروش گروه دوم باید نسبت به کارسازی وجه در بازه زمانی مورد توافق و ثبت آن در سامانه اقدام نماید.

ماده ۳۰) با تأیید دریافت ارز توسط متقاضی خرید گروه دوم / مؤسسه اعتباری متقاضی خرید گروه دوم، ریال معامله از حساب مرکز مبادله به حساب اعلامی توسط متقاضی فروش گروه دوم واریز و تعهد صادرکننده رفع خواهد شد و پس از طی فرآیندهای تعریف شده در سامانه‌های ارزی، مجوز ترخیص کالا برای متقاضی خرید گروه دوم (کد ساتا در سامانه سمتاک) صادر خواهد شد.

ماده ۳۱) در هر مرحله از معامله قبل از تأیید نهایی دریافت ارز توسط متقاضی خرید گروه دوم، امکان انصراف از معامله و لغو آن با توافق طرفین معامله امکان‌پذیر خواهد بود.

ماده ۳۲) تاریخ معامله در سامانه به عنوان تاریخ تأمین ارز و تاریخ تأیید دریافت ارز توسط متقاضی خرید گروه دوم به عنوان تاریخ صدور حواله تلقی می‌شود.

ماده ۳۳) مسئولیت و ریسک‌های مترتب بر انجام معاملات مستقیم کاملاً متوجه متقاضی خرید گروه دوم و متقاضی فروش گروه دوم است.

بخش چهارم) کارمزدها

ماده ۳۴) حداکثر میزان کارمزدهای نقل و انتقالات و تبدیلات ارزی و کارمزدهای ریالی ارائه خدمات عاملیت و کارگزاری مؤسسات اعتباری در معاملات مستقیم و غیرمستقیم توسط بانک مرکزی اعلام می‌شود.

ماده ۳۵) در معاملات غیرمستقیم کارمزدهای ناشی از نقل و انتقال و تبدیلات ارزی به عهده متقاضی خرید است که به صورت ارزی محاسبه، به سفارش اضافه و به‌صورت ارزی تسویه می‌شود.

ماده ۳۶) کارمزد مرکز مبادله بابت هر معامله اعم از مستقیم و غیرمستقیم توسط کمیسیون ارز تعیین و ابلاغ می‌شود.

تبصره) معاملات بانک مرکزی مشمول کارمزدهای موضوع این ماده نیست.

بخش پنجم) مقام ناظر بازار

ماده ۳۷) مقام ناظر بر عملیات مرکز مبادله، «اداره پایش بازار ارز» بانک مرکزی است. تفکیک وظایف کمیته مدیریت بازار ارز، ناظر و مجری (مرکز مبادله)، مشتمل بر تعیین دامنه نوسان روزانه قیمت، انتشار نرخ ارز، نحوه محاسبه قیمت پایانی، بازه زمانی و تعداد جلسه معاملاتی، ایجاد/لغو محدودیت خرید و فروش مؤسسات اعتباری و بازرگانان در سامانه، جلوگیری از تطبیق سفارش‌ها حسب شرایط بازار و ضرورت، تعیین سقف مجاز خرید و فروش در سامانه، دستور توقف انجام معامله در یک یا چند نماد معاملاتی و یا تمامی معاملات و سایر موارد، به موجب شیوه‌نامه‌ای است که به تصویب کمیسیون ارز بانک مرکزی می‌رسد.

ماده ۳۸) مرکز مبادله می‌تواند در صورت وقوع بروز اختلالات فنی و سامانه‌ای با هماهنگی با مقام ناظر، انجام معامله در یک یا چند نماد معاملاتی و یا تمامی معاملات را به مدت محدود یا نامحدود، متوقف نماید.

ماده ۳۹) هرگونه تغییر در جلسه معاملاتی، توسط مرکز مبادله اطلاع‌رسانی می‌شود.

ماده ۴۰) مرکز مبادله می‌تواند در صورت وقوع اشتباه یا خطای معاملاتی ناشی از اشکال فنی سامانه، سفارش‌های ثبت‌شده در سامانه را حذف یا از تطابق آن‌ها با یکدیگر جلوگیری نماید.

ماده ۴۱) بانک مرکزی با تعیین ضوابط ناظر بر تعهدات باز و گروه‌بندی مؤسسات اعتباری، می‌تواند سفارش‌گذاری توسط مؤسسه اعتباری در سامانه را محدود و یا مسدود نماید.

بخش ششم) سایر موارد

ماده ۴۲) متقاضی خرید و متقاضی فروش / مؤسسه اعتباری مکلف است قبل از انجام معامله، تمام تعهدنامه‌ها و قراردادهای مربوط به معاملات را تأیید و امضا نماید.

ماده ۴۳) مرکز مبادله و اشخاص مشمول این دستورالعمل (مؤسسه اعتباری، متقاضی خرید و متقاضی فروش) متعهد و ملتزم به رعایت کلیه قوانین و مقررات جاری کشور و ضوابط ابلاغی بانک مرکزی هستند.

دستورالعمل معاملات بازار ارز تجاری مرکز مبادله ارز و طلای ایران مشتمل بر (۴۳) ماده و (۴) تبصره وفق رأی شماره ۱۶/۱۶ مورخ ۱۴۰۴/۰۵/۰۷ کمیسیون ارز بانک مرکزی به تصویب رسید.